

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Рая Мадгерова

катедра „Мениджмънт и маркетинг“, Стопански факултет

при ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност

„ПРОФЕСОР“

по „Социално управление (Управление на образованието и науката)“ в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, обявен от Югозападен университет „Неофит Рилски“ - Благоевград в „Държавен вестник“, бр. 59 / 29.07.2016 г.

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от участника в конкурса.

Становището е изготвено съгласно Заповед на Ректора на ЮЗУ "Неофит Рилски" - Благоевград № 1862 от 02.09.2016 г.

В обявения конкурс за академичната длъжност „професор“ по „Социално управление (Управление на образованието и науката)“ в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, единствен кандидат е доц. д-р Георги Димитров Апостолов. Представените документи съответстват на обявения конкурс.

I. Общи данни за кандидата

Доц. д-р Г. Апостолов е преподавател в Югозападен университет „Неофит Рилски“. През 1988 г. той завършва висше образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по специалност „Философия“, с втора специалност „Английски език“ и специализация по „Организация и управление“. През 2005 г. придобива ОНС „доктор“ по „История на философията“, а през 2007 г. получава научното звание „доцент“ по „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Управление на образованието и науката)“.

Преподавателска дейност и работа със студенти

Доц. д-р Г. Апостолов е титуляр на 5 учебни дисциплини. Учебният процес по тях е обезпечен с разработени от него учебни програми. Основните лекционни курсове, свързани с предметната област на обявения конкурс са „Организационна култура, организационно поведение и лидерство“, „Управление, наука и технологии“, „Основи на управлението“, „Управленска етика“ и „Образователна и научна политика на Европейския съюз“. Те са предназначени за учебния процес по различни магистърски програми. Доц. Апостолов е разработил и провежда и три лекционни курса на английски език с чуждестранни студенти в ОКС „магистър“ - по „Мениджмънт на организационната култура“, „Организационно поведение и лидерство“ и „Основи на мениджмънта“.

Доц. д-р Г. Апостолов е научен ръководител на дипломанти, включително и чуждестранни. Понастоящем той осъществява научно ръководство и на докторант.

Проектна дейност

От представените документи във връзка с конкурса е видно, че доц. д-р Г. Апостолов има активно участие в реализацията на значителен брой научно-изследователски проекти – общо 12. От тях 2 проекта са финансирани от университетския фонд, 3 - от Фонд научни изследвания, 1 - от Структурни фондове и 6 - от европейски програми. При това той е ръководител на 5 от проектите, координатор – също на 5 проекта и член на екип – в два проекта.

По-конкретно той активно участва в международни проекти по такива престижни европейски програми, като Шеста и Седма рамкови програми, „Еразъм“ и „Леонардо“. Участието му в проектите води до задълбочено изследване на проблемите на управлението на образованието и науката и до създаване и развитие в ЮЗУ „Н. Рилски“ на научното направление „Изследване на пола“ и конкретно на ролята на жените в науката. Всички негови научни изследвания и постигнати резултати при реализацията на проектите са представени в редица публикации, значителна част от които са публикувани в чужбина и по тази причина са добре познати в научното пространство.

Управленски и експертен опит

Доц. д-р Г. Апостолов притежава значителен професионален, административен, управленски и експертен опит – изпълнителен директор на Регионален център на ФАР за отворено, гъвкаво и дистанционно обучение в ЮЗУ „Н. Рилски“ (1996-1999 г.), научен секретар на университета (1999-2007 г.),

в два последователни мандата декан на Философския факултет (2008-2015 г.) и понастоящем – заместник ректор по научно-изследователската дейност и докторантското обучение. С административно-управленската си дейност той допринася за развитието на ЮЗУ „Н. Рилски“, както и за основаването, развитието и престижа на Философския факултет.

Същевременно кандидатът по конкурса е външен оценител по програмите „Учене през целия живот“ (2007-2013) и „Еразъм+“ (2014-2020) към Център за развитие на човешките ресурси, София. Член е на международен борд оценители, акредитиращи магистърски програми по Управление в университети от Вилнюс (Литва), външен експерт на МОН по проект на Световната банка за създаване на рейтингова система на висшите училища в България и за разработване на Национална квалификационна рамка, главен експерт на Проект „Усъвършенстване на обучението на държавната администрация в условията на членството на страната в Европейския съюз, по ОП „Административен капацитет“. Част от експертната му дейност са разработените от него рецензии и становища във връзка с академично развитие и присъждане на ОНС „доктор“.

Доц. д-р Г. Апостолов е главен редактор на сп. „Философия“, издавано от издателство „АзБуки“ към МОН, кореспондентен член за България на международната асоциация Empowering European Universities, със седалище в Маастрихт, Холандия. Той членува също така в Съюза на учените в България и в Сдружението на университетските преподаватели по Философия в България.

Допълнителна квалификация

Важна предпоставка за професионалното развитие на доц. д-р Г. Апостолов имат придобитите от него допълнителни квалификации и проведени специализации. През 2004 г. той получава образователно-квалификационна степен магистър по „Управление на образованието и науката“ от Холандско училище за образователен мениджмънт – Амстердам (Холандия), а също и по „Икономика“ от УНСС, София. През 1996/1997 г. е стипендиант на Институт „Камоеш“ към МНВР на Португалия и специализира в Университет Аберта в Лисабон, през 2004 г. Центърът за професионално обучение към Университета на Грац (Австрия) му присъжда квалификация „Специалист по администрация на висшето образование“, а през 2016 г. провежда специализация в Североизточен университет в гр. Чангчун – Република Китай.

II. Обобщени данни за научната продукция на кандидата

За участие в конкурса кандидатът е представил 29 научни труда, преобладаващата част от които са публикувани в чуждестранни издателства. От тях 12 са самостоятелни и 22 са публикувани на английски език. Общият обем

страници е 842. Разпределението на представените във връзка с обявения конкурс публикации по видове е следното:

Вид на публикациите	Брой	Самостоятелни	В съавторство	В България	В чужбина	На български език	На английски език	Брой страници
Монографии	3	-	3	-	3	-	3	317
Студии	3	2	1	2	1	2	1	90
Глави от книги	2	2	-	-	2	-	2	20
Статии	11	6	5	5	6	2	9	126
Доклади	4	2	2	1	3	1	3	31
Учебни помагала	1	-	1	1	-	1	-	23
Ръководства	2	-	2	-	2	-	2	38
Наръчници	3	-	3	1	2	1	2	197
Общо	29	12	17	10	19	7	22	842

Преобладаващата част от представените трудове се основават на резултати от конкретни теоретични и емпирични изследвания по проекти, в които е участвал техният автор. Значителният дял на разработките, публикувани в чужбина и представената справка за установените цитирания (съдържаща 23 цитирания от чуждестранни автори в престижни издания) свидетелстват, че научните резултати са получили широка известност сред научната общност. Представената информация разкрива значителна по обем творческа продукция, достатъчна за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“.

Проблематиката на представените трудове съответства на тематичното направление на конкурса. Изследователската и публикационната дейност на доц. д-р Г. Апостолов следват една основна линия – образование и наука и проявяващите се в тази област процеси, явления, тенденции и закономерности. По-конкретно, съобразно представените за участие в конкурса публикации, могат да се очертаят следните проблеми, които са обект на научно-изследователските интереси на кандидата:

- управление и развитие на образованието и науката с акцент върху висшето образование, вкл. управление на качеството и организационно-управленски проблеми на обучението - въвеждане на подходи, ориентирани към резултатите от ученето, към изграждане на умения и компетенции, подготовка на човешките ресурси за провеждане на дистанционно обучение и учене през целия живот (с номера от списъка на публикациите, както следва: 1.1., 2.2., 3.2., 3.3., 3.5., 3.6., 3.8., 3.9., 3.11., 4.2., 4.4., 8.2., 8.1.);

- научни постижения, кариерно развитие и равнопоставеност на половете в академичната институция (№№ 1.2., 1.3., 2.1., 3.1., 3.4., 3.7., 3.10, 4.1., 4.3., 6.1., 6.2.);

- институционална култура и организационна промяна (№№ 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.3, 4.1, 4.3, 4.4., 5.1., 7.1., 7.2., 7.3.).

В творчеството на доц. Г. Апостолов тези научни направления се развиват с еднаква задълбоченост и изследователска отговорност в тяхната взаимовръзка и посредством прилагането на богат арсенал от знания и методи от различни научни области (управление, икономика, социални науки, философия, психология и педагогика) логически водят до обогатяване на съществуващата теория.

Наред с научно-изследователските разработки продукцията на доц. д-р Г. Апостолов включва и учебни помагала, ръководства и наръчници, разработени в съавторство (№№5.1., 6.1., 6.2., 7.1., 7.2., 7.3.). От тях 4 са публикувани в чужбина. Същите са интерактивни, уеб базирани (№№6.1., 6.2., 7.1. и 7.3.). Представените в тях материали за учебния процес са по проблемите на организационното поведение, организационна култура и лидерство (№№5.1. и 7.2.), научно ръководство на докторанти и критерии за наемане и развитие на академичния персонал с отчитане на половите различия (№№6.1. и 6.2.), подобряване на заседателната култура (№№7.1 и 7.3).

III. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса научна продукция

Използвани научно-изследователски методи и подходи

Прегледът на научните изследвания и творчеството на доц. Г. Апостолов разкриват, че основно е застъпен системният мултидисциплинарен подход, благодарение на чието прилагане се постига по-задълбочено и във взаимната им връзка изясняване на проблеми от различни области - образование, наука и социално развитие, каквито са разглежданите от него.

Важна отличителна черта на представената за рецензиране научна продукция и фактор за научната достоверност на получените резултати е базирането не само на теоретични, но и на конкретни емпирични проучвания в университетска среда в международен план. Проведените изследвания и апробирането на различни методи и инструменти се явяват една от предпоставките за получаване на значими резултати и извеждане на основните препоръки и насоки за усъвършенстване на процесите и дейностите. Този подход е предоставил на доц. д-р Г. Апостолов възможност за обвързване в единство на абстрактно-теоретичните анализи с проявяващите се практически проблеми, както и за по-пълно изясняване на критичната оценка по

разглежданите проблеми. В този смисъл направените констатации, изводи и препоръки напълно отразяват действителното състояние, национални особености, проблеми и реално протичащи процеси, тенденции и закономерности в изследваните области.

Използваната методология включва още систематизация на фундаментални идеи за управлението на висшето образование и науката и на неговата регулаторно-нормативна база на европейско и национално равнище, както и на основни термини, понятия и категории, сравнителен и критичен анализ на извършващите се процеси и явления в областта на разглежданите в изследванията и публикациите явления и доказване на хипотези и концепции.

Прилагането на тези подходи и методи е основна предпоставка за установяване и извеждане на отношения и зависимости между факторите и процесите, действащи в реална академична среда и проявяващите се при това тенденции и закономерности. То има значение за издигане на важни идеи и принципи за управлението на висшето образование, за формулиране на съвременен мрежови модел за взаимодействие между висшите училища и изследователските институции, за кариерно развитие и преодоляване на неравенството между половете в системата на висшето образование и т.н.

Характеристика и оценка на научните трудове

Значително място в цялостното творчество на доц. Г. Апостолов заемат трудовете, свързани с разработването на теоретични и практически аспекти на образованието и по-конкретно на управлението на висшето образование и науката, проблем с особена актуалност в съвременните условия, когато обществото налага необходимостта от високи научни постижения и формиране на качествено подготвени специалисти. Такава разработка е монографията „Методологии и инструменти за анализ на неформалните процеси за вземане на решения и комуникационните процеси“ (№ 1.1. от списъка на публикациите). В нея се третира такива актуални и значими въпроси на мениджмънта и развитието на висшето образование и науката, като процесите за вземане на решения, принципите за диференциране на формални и неформални управленски и комуникативни процеси и включването на членовете на академичната общност в тези процеси. Едновременно с това в цитираната монография се разглеждат и проблеми, свързани с половото равенство във висшето образование и науката. Този труд представя и съпоставя резултати от конкретни емпирични проучвания, проведени в академична среда (в университети в България и други страни от Европа), университетските политики и ефект от предприетите действия за организационна промяна.

Проблемът за образованието и науката, респ. управлението на висшето

образование и усъвършенстването на процесите в тези области в новите условия, намира отражение и в част от останалите публикации на доц. д-р Г. Апостолов (№№ 2.3., 3.2., 3.3., 3.5., 3.6., 3.9., 3.11., 3.8., 3.11, 4.2., 4.4., 8.1., 8.2.). В тях на базата на резултати от сравнителни изследвания във висши училища и изследователски институти от различни държави се дискутират и анализират редица аспекти на образованието, науката и тяхното управление:

- ▲ вътрешно-институционалните процеси на комуникация и механизмите за вземане на управленски решения (3.3.);

- ▲ използване на анализа като метод за усъвършенстване на образованието (4.2.);

- ▲ управление на качеството в университетите (4.4., 8.2.);

- ▲ сътрудничество между висшите училища и изследователските институции в сферата на образованието, науката и социалното развитие, като средство за реализиране на стратегията на ЕС за регионална интеграция и моделите на взаимодействие между тях (3.5.);

- ▲ въвеждане на компетентностно-ориентиран подход в университетското образование (3.8., 3.9. и 8.1.);

- ▲ учене през целия живот (3.2. и 3.6.) и дистанционно обучение (3.11.).

В посочените разработки наред с анализите и критичните оценки, се установява влиянието на факторите, извеждат се препоръки с организационно-управленски характер и се представят модели за развитие. На основата на мултидисциплинарния изследователски подход се разкрива най-пълно многоаспектността на разглежданите проблеми и взаимната връзка между тях.

Втората група въпроси - научни постижения, кариерно развитие и равнопоставеност на половете в образованието и науката - намират място в монографиите „Възприятията за ‚върховни научни постижения‘ в процесите по наемане и израстване на академичния състав“ и „‚Върховни научни постижения‘ и пол в работна академична среда“ (1.2. и 1.3.), в студията „Работа в областта на половата равнопоставеност и върховните научни постижения в локален контекст. Опит от България, Германия и Швеция“ (2.1.), а също и в други публикации (3.1., 3.7., 3.10, 4.1., 4.3., 6.1., 6.2.). Посочените трудове по същество издигат въпроси, касаещи качеството на академичния състав в съвременните непрекъснато променящи се условия и изисквания към него, изразено чрез понятието „върховни научни постижения“, начините на интерпретация на това понятие в контекста на академичното наемане и кариерно развитие и процедурите, които се реализират във връзка с този процес. Важно ударение в тази група публикации се поставя върху равнопоставеността на половете в системата на висшето образование и науката и връзката между научните постижения, кариерното развитие и пола. Критичният подход при разглеждането на проблема за налагането на академическия капитализъм и половото разделение

в системата на висшето образование и науката е в основата на направената обективна оценка на проявленията на полово неравенство в процеса на академично развитие и оценяване на научните постижения (№№ 1.2., 1.3., 2.1., 3.1., 3.4., 3.10, 4.1., 4.3.).

Поставянето на тези въпроси на разглеждане дава възможност не само за установяване и съпоставяне на националните особености и за анализи на протичащите процеси и тенденции, но и за изясняване на основни понятия, като „върховни научни постижения“, „академически капитализъм“ и др. (№№ 1.2., 1.3., 2.1., 3.1., 3.4., 4.1., 4.3.). Сравнителният анализ на резултатите от проведените изследвания по основните ключови проблеми на базата на националните различия и разработените програми, ръководства и критерии за наемане и кариерно развитие на академичния състав с отчитане на половите различия (№№ 3.7., 3.10, 6.1., 6.2.) обогатяват теорията и практиката в областта на разглежданите процеси.

Със същата научна и изследователска ангажираност и внимание се разглеждат и третата група въпроси, свързани с институционалната култура и поведение и организационната промяна в образованието и науката. Те заемат значително място както в научните публикации (№№ 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.3, 4.1, 4.3, 4.4.), така и в учебните помагала (№№ 5.1., 7.1., 7.2., 7.3.), спомагайки да се вникне по-задълбочено в предпоставките за ефективно управление на висшето образование и науката, за постигане на високи научни постижения, извършване на необходимите промени съобразно непрекъснато нарастващите и променящи се изисквания на обществото към тази сфера, за реализация на идеите за преодоляване на половите неравенства и др. Разглеждането на тази проблематика от доц. д-р Г. Апостолов допринася за доизясняване и обогатяване на знанията в тази област в сферата на висшето образование и науката с нови аспекти, а именно влияние на организационната култура и организационната промяна върху управлението, функционирането и развитието на академичната институция в контекста на отношенията между половете.

Основни резултати и научни приноси

При оценката на научните резултати и приноси на доц. д-р Г. Апостолов преди всичко е необходимо да се изтъкнат значимостта и актуалността на издигнатите идеи за управлението и развитието на висшето образование и науката в непрекъснато променящите се условия и нарастващи изисквания по отношение на тяхното качество (вкл. за постигане на върхови научни постижения) и безспорно богатият арсенал от научно-изследователски методи и подходи, с които те се защитават. Особено впечатление прави поставянето на проблемите в тези области от различен ъгъл - с акцент върху равенството на

половете в тези системи, с което се обогатява знанието в тази област и се допринася за развитието ѝ в България, където все още няма достатъчно такива изследвания. В този смисъл може да се посочи, че с представената за участие в конкурса научна продукция доц. д-р Г. Апостолов има принос в обогатяването на знанията в теоретичен и практически аспект в разглежданите от него области.

Формулираните от доц. д-р Г. Апостолов приноси отразяват напълно съдържанието на представената за участие в конкурса научна продукция. По своя характер те могат да се обособят като теоретични, научно-приложни и приложни.

Най-общо към основните теоретични приноси могат да се включат следните:

▲ Обобщени, систематизирани и критично са оценени съществуващите фундаментални теоретични идеи и са обогатени теоретичните знания в областта на управлението на висшето образование и науката, равенството наполовете в академична среда, институционалната култура и организационна промяна и др. Систематизирани и изяснени са основни термини, понятия и категории.

▲ Открити и научно са доказани отношения, зависимости и закономерности между факторите и процесите в академичната институция, свързани с нейното управление и организационна култура, връзката между високите научни постижения, оценката на научните резултати и кариерното развитие от една страна и отношенията междуполовете от друга.

▲ Доразвити са основни методологически постановки, допълнени са съществуващите до момента изследователски подходи и инструментариум за анализ и оценка на разглежданите проблеми.

▲ На основата на конкретизацията на хипотези и доказване на теоретични концепции са обогатени знанията за влиянието на организационната култура и организационната промяна върху управлението, функционирането и развитието на академичната институция в контекста на отношенията междуполовете.

Научно-приложното значение на разработките на доц. д-р Г. Апостолов според мен се съдържа в следното:

▲ Разработен и апробиран в реална академична среда е системен мултидисциплинарен подход за изучаване на проблеми от сферата на образованието, науката и социалното развитие, основан на комплекс от знания от различни области, благодарение на който са реализирани абстрактно-теоретични и емпирични изследвания и са апробирани различни методи и инструменти за подобряване на процеси и дейности с основно значение. Установена е възможността от прилагане на същия подход при изучаването на комплексни събития с множество неизвестни и за анализи и в други области.

▲ Осъществени са сравнителни анализи в международен мащаб по всички разглеждани проблеми, извършено е систематизиране, съпоставка и критичен

анализ на регулаторно-нормативна база, на европейските и националните политики и практики в сферата на организацията и управлението на висшето образование и науката и на европейските квалификационни рамки.

▲ Предложен е нов мрежови модел за взаимодействие между висшите училища и изследователските организации, в които да се интегрират техните усилия с тези на местните и регионални организации и фактори.

Към приносите с чисто приноси с приложен характер отнасям следните:

▲ Приложно значение (важно и за системата на висшето образование в България) имат методологическите насоки за разработване на национална и секторни квалификационни рамки, както и квалификационните характеристики към учебните планове за образователно-квалификационните степени.

▲ Представянето на научните резултати от проведените теоретични и емпирични изследвания в разработените учебни помагала, ръководства, наръчници и интерактивни, базирани в Интернет програми.

Имайки предвид съдържанието на представената за конкурса научна продукция, приемам формулираните от доц. д-р Г. Апостолов приноси. В заключение считам, че представените в нея научни схващания допринасят за разширяване и задълбочаване на научното и научно-приложното знание в областта на управлението на образованието и науката и за развитието на практиката в нея.

IV. Критични бележки и препоръки към кандидата

Като имам предвид научно-изследователската и преподавателската дейност на доц. д-р Г. Апостолов, неговите научни интереси и експертен потенциал, считам, че недостатъчно е приложил своите знания и натрупан опит за създаване и развитие на научно направление в рамките на университета, свързано с изследване на управлението на висшето образование и науката - проблем, чиято значимост ще нараства съобразно тенденциите в социалното развитие и конкретно в образователно-научната сфера. Това е възможност и за създаване на магистърски и докторски програми и предаване на знанията и опита на младите поколения.

Като бележка към доц. д-р Г. Апостолов, но не свързана с научното му творчество, може да се посочи, че недостатъчно е застъпено в дейността му обучението на докторанти, които биха имали изключителна полза от научен ръководител с такъв богат научен и експертен опит.

Към доц. д-р Г. Апостолов имам две препоръки, свързани с неговата публикационна дейност:

1. Той представя интересни, новаторски и обществено значими идеи за управлението на образованието и науката, за равнопоставеността на половете в тези системи, за научните постижения и тяхното оценяване и др., но те ще

получат по-голямо обществено и научно признание, ако бъдат популяризирани в издания с импакт фактор.

2. Увеличаване на самостоятелните публикации, което е предпоставка за повишаване на възможността за изява и открояване на собствените виждания в съответната научна област.

Необходимо е да се има предвид, че посочените критични бележки и препоръки не намаляват високата научна и практическа стойност на представената за рецензиране продукция и постижения на нейния автор.

V. Заключение

С цялата си дейност и научно творчество доц. Г. Апостолов показва умело съчетаване на богатия практически и експертен опит в областта на управлението на образованието с научни постижения и компетентности, намиращи израз в неговите публикации.

Анализът на представените за участие в конкурса трудове разкрива, че те се основават на сериозни теоретични и емпирични изследвания, характеризират се с високо теоретично равнище и разкриват високата компетентност и изследователски качества на техния автор.

Научната продукция, с която доц. д-р Г. Апостолов участва в конкурса, отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в България за придобиване на академична длъжност „професор“.

Количествените и качествените параметри на научните трудове, безспорните научни, научно-приложни и приложни приноси, качества на кандидата и неговите изследователска, преподавателска и управленска дейност са основание да изразя своето положително становище и да **предлож**а на почитаемото научно жури доц. д-р **Георги Димитров Апостолов да бъде избран на академичната длъжност „професор“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“ по „Социално управление (Управление на образованието и науката)“, в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“.**

4.11.2016 г.

Член на научното жури:

(проф. д-р Р. Мадгерова)